

ГАРРИЕТ БИЧЕР-СТОУ

PIKKU

KETTUJA

Гарриет Бичер-Стоу

Pikku kettuja

«Public Domain»

Бичер-Стоу Г.

Pikku kettuja / Г. Бичер-Стоу — «Public Domain»,

© Бичер-Стоу Г.

© Public Domain

Содержание

JONHDANTO	5
I	7
II	16
Конец ознакомительного фрагмента.	21

Harriet Beecher Stowe

Pikku kettuja

JOHDANTO

– Isä, mitä sinä aijot lukea meille nyt talvipuheina? kysäisi Jenny.

– Olen aikonut lukea sarjan saarnoja, – vastasin – jokseenkin kummallisesta tekstistä, jota käsittelee muuan vanha kirjoitus, jonka tässä joku päivä sitten löysin lentokirjasten joukosta vinniltä.

– Elä sano *saarnoja*, isä – se tuntuu niin hirveän vakavalta ja talvipuheina kaipaa jotain oikein hauskaa.

– No, luentoja sitten, – minä oikaisin, – tai kirjoituksia tai esitelmiä; sanoipa niitä nyt miksi tahansa.

– Mutta minkäs ihmeellisen tekstin sinä sitten löysit sieltä?

– Onpahan muuan, josta äitisi isoisän isoisä, hyvin jumalinen ja suuressa arvossa pidetty Simo Shuttleworth, kerran saarnasi niiden surkuteltavain luopumisten ja eripuraisuuksien johdosta hurskasten keskuudessa West Dofieldin kaupungissa, ja se kuuluu: "*ottakaa kiinni ketut, ne pikku ketut, jotka turmelevat viinimäet; sillä meidän viinimäkemme ovat nupussa.*" [Sal. Korkea veisu 2:15.]

– Onpa se todellakin kummallinen teksti. Mutta en minä ymmärrä, mitä sinä sillä tarkoitat.

– Ihan yksinkertaisesti tutkistelemusta *pikku ketuista*, toimitin minä. Ja "pikku ketuilla" minä tarkoitan niitä näkymättömiä, huomaamattomia ja vähäpätöisiä *pikku* seikkoja, jotka turmelevat kodin onnen eivätkä anna kodin säilyä niin hyvänä kuin sen pitäisi ja se voisi olla.

Rakennettakoon vain komeita, mukavia ja hauskoja asuntoja, koristeltakoon seinät ihanimmilla tauluilla ja huoneet jaloimmilla taideteoksilla, asukoon siellä ihmisiä, joita sukulaisuus ja yhteiset harrastukset yhdistävät, olkoon heistä jokainen itsessään hyvä- ja jaloluonteinen, olkoot he toisilleen uskolliset, olkoot jalomielisiä, periaatteellisia ja Jumalaa pelkääviä – ja sittenkin näiden ilkeiden, jäytävien, vähäpätöisten kettujen hävitykset turmelevat puolet kodin viinimäen onnentertuista ennen niiden tuleutumista. Ihmiset, jotka mielellään antaisivat henkensä toistensa edestä, eivät mitenkään voi elää onnellisesti yhdessä; toisin sanoen: he ovat paljoa vähemmän onnelliset kuin he olosuhteihinsa ja hyviin ominaisuuksiinsa nähden voisivat olla.

Syynä siihen on tavallisesti se, että koti ei ole ainoastaan molemminpuolisten harrastusten, vaan myöskin molemminpuolisen avomielisyyden asuinsija. Siellä on elämä peittelemätöntä; siellä on sen arkihuone, sen pukuhuone, josta me lähdemme ihmisten joukkoon, häikäilevämpään, varovaisempaan seuralämään riisuttuamme arkipuvun mukana arkitapammekin. Siksipä vanha sananlasku sanookin: "kukaan ei ole suuri kammaripalvelijansa silmissä" ja tuttu varotus: "elä asu ystäväsi kanssa, muuten hänet menetät."

– Sehän vain merkitsee, – vaimoni keskeytti – että me ihmiset emme ole täydellisiä ja että mitä paremmin me opimme lähimmäisiämme tuntemaan, sitä enemmän me heissä puutteita huomaamme. Ne luonteet, jotka kestävät jokapäiväisen yhteiselämän koetukset, ovat miltei yhtä lukuisat kuin neliapilaat niityllä. Yleensä tuntuu siltä kuin ne, jotka eivät kiusaa meitä erityisillä virheillään, sen sijaan tuskastuttaisivat meitä saamattomuudellaan. Täydellisesti hilliytynyt, tasainen ja luja luonne on niin harvinainen ilmiö, että sitä ei milloinkaan voi toivoakkaan tapaavansa elämää tutkiessaan.

– Arvelin juuri sanoa, – minä jatkoin – jotta – koska perhe-elämä luonnostaan on niin peittelemätöntä, että siltä puuttuu varsinaisia sulkua ja verhoja, jotka sen ulkopuolella, maailmassa, estävät ihmisiä näkemästä toistensa virheitä ja joutumasta riitaan – jotta on todellakin hyvin omituista, että kotia ja perhettä perustettaessa kuitenkin tavallisesti paljoa vähemmän mietitään, huolletaan ja tulevaisuutta silmällä pidetään kuin useimpiin muihin yrityksiin ryhdyttäessä. Eihän kukaan mielellään esimerkiksi pane konetta käymään, ennenkuin on perehtynyt sen toiminnan

laatuun ja käyttötapaan ja varmasti tiedä todellakin osaavansa, tietävänsä ja taitavansa sitä oikein hoitaa ja käyttää. Eikähän kukaan mielellään koetakkaan soittaa viulua, ennenkuin on vakuutunut, että sormet ovat tarpeeksi pitkät ja notkeat tarvittaviin näppäyksiin, jotta syntyisi sointuja eikä epäsointuja. Mitähän me ajattelisimme miehestä, joka antaisi kokonaisen orkesterin soittaa huolimatta vähintäkään eri soittokoneiden keskinäisestä sointuisuudesta ja korvia särkevässä melussa vain voivottelisi ja tukkaansa repisi? Epäsointu ei ole silloin soittokoneiden syy; niistä voi jokainen erikseen heläyttää suloisia, ihania säveliä, mutta kun niitä vasten sointuisuuden lakia pakotetaan yhdessä soittamaan, niin niistä jokainen puolestaan lisää räikeää epäsointua. Vielä mielettömämpää olisi vaatia soittokoneesta sellaista ääntä, joka on kerrassaan vasten sen soitannollista luonnetta – vaatia esimerkiksi huilusta bassosooloa tai suuttua pasuunaan, ettei se voi täyttää moniäänisen viulun tehtävää.

Mutta niinhän käy usein perhettä perustettaessa. Mies ja nainen tuntevat jonkunmoista heimolaisuutta, jonkunlaista samantapaisuutta luonteissaan ja siihen perustuu molemminpuolinen mieltymys. Tavallisesti he vähän välittävät tarkemmin tutkia toistensa luonteen ominaisuuksia ja mitä ne yhteiselämässä tulevat toisiinsa vaikuttamaan. Ja mielellään he jättävät ennakolta sovittamatta ja virittämättä ne soittokoneet, jotka toisiansa auttavat soimaan koko elämän iän sointuisasti tai koko elämän iän epäsointuisasti. Vähän aikaa kihloissa oltuaan, jolloin molempain kihlattujen suhde toisiinsa varta vasten on niin päinvastainen kuin suinkin, mitä avioliitossa seuraa, nuori pariskunta muuttaa kotiinsa ja yhteiselämä alkaa.

Mutta molempain sukulaiset ja ystävät pitävät ehkä liiankin usein uutta kotia erittäin sopivana tyssijana. Luonnollisesti joutuvat hekin siten perhe-elämän keskuuteen huomaamatta, mitä seurauksia on toisen luonteen vaikutuksesta toiseen – eri soittokoneiden yhteissoitosta. Sitten tulevat lapset, joista jokainen itsessään on oma maailmansa omine eri tahtoineen ja erityisine mahdollisuuksineen ja kehityksineen. Ja kun siihen lisäämme palvelijat ja apulaiset vähemmänarvoisine äänineen soittajaisissa, on perhe valmis ja täysilukuinen.

Eipä totta tosiaan olekkaan ihmeellistä, jos kaikista näistä sattuman – vai kohtalonko? – yhdistämistä ja yhdessä soittavista soittokoneista joskus kuuluu yhtä paljon epäsointuja kuin sointujakin. Sillä vaikka kohta mies ja vaimo sopeutuisivatkin, niin kenties käly tai anoppi sointuisuutta häiritsee, ja sitä paitsi jokainen lapsi erilaisine luonteenaiheineen aina helposti selkkauksia synnyttää.

Ihmisluonnon varjeluvoimat ovat kuitenkin niin lujat ja monellaiset, että perhe-elämä sittenkin, kaikista näistä poikenluomaisuuksista huolimatta, on suurinta ja puhtainta onnea, mitä ihmiselle maan päällä suodaan. Huolellisesti hoidettuna se voisi olla vielä sitäkin onnellisempaa. Hyvin hyviä omenoita on kasvanut puissa, jotka on istutettu viljavaan maahan ja jätetty oman onnensa nojaan; mutta parempia ja maukkaampia omenoita saadaan niistä puista, joita puutarhuri hoitaa ja karsii. Niinpä kodinkin taimitarhassa. Jos kaikki turmiolliset pikku ketut sieltä paikalla karkoitettaisiin, niin vuodet läpeensä me saisimme nauttia entistään kauniimmista kukista ja mehuisammista hedelmistä.

– Mutta, isä – virkkoi silloin Jenny – mitä ne ketut sitten ovat?

– Niin, kuten tekstimme sanoo, ovat ne *pieniä* kettuja, monen hyvän ihmisen lemmikkieläimiä ja heidän mielestään useinkin oikein sieviä pikku elukoita, joista voi olla hyötyäkin eikä missään tapauksessa suurta vahinkoa. Ne saattaa jakaa seitsemään luokkaan niinkuin Noak jakoi eläimet arkissa. Nämä seitsemän pikku kettua ovat:

1. Moittiminen. 2. Ärtäisyys. 3. Tukahuttaminen. 4. Itsepäisyys. 5. Suvaitsemattomuus. 6. Epäkohteliaisuus. 7. Vaativaisuus.

Ja tässä, esitelmäni palaten, on nyt minun sanottavani ensimmäisestä pikku ketusta.

I

Moittiminen.

Tämä on erittäin arvossa pidetty pikku eläin, jonka moni ihminen antaa mielin määrin juoksennella kodin viinipuissa, kuvitellen sen edistävän rypäleiden kasvamista ja olevan paraimman järjestyksen valvojan viinitarhassa.

Voimme epäilemättä yleiskelpoisena sääntönä määritellä, ettei kukaan pidä siitä, jotta hänessä virheitä huomataan, vaan jokainen sitä vastoin on valmis keksimään virheitä toisissa, niin pian kun ei vain mene hänen mieltänsä myöten.

Vai eikö niin, kunnioitettu lukija, että on hupaista ja oikein helpottaa moittia sitä, joka sinua ei miellytä?

Tämä seikka näyttää ensi silmäyksellä poikkeukselta luonnon järjestyksestä. Tavallisestihan me olemme luontuneet sellaisiksi, että se, joka meistä on mieluista tehdä, on lähimmäisestään mieluista antaa meidän tehdä. Hauska on antaa ja hauska ottaa vastaan. Hauskaa on rakastaa ja hauska olla toisen rakastettu, hauskaa on ihailla, hauskaa olla toisen ihailema. Hauskaa on moittiakin, vaan hauskaa *ei* ole, kuin toiset meitä moittivat. Sitä paitsi juuri ne ihmiset, joita arkaluontoisuus helpoimmin viettelee moittimaan, kaikkein vähimmin itse moitetta sietävät. He nostavat raskaita ja kiusallisia taakkoja toisten hartioille, vaan itse eivät siedä pienimmänkään moitteen sanan hipaisua.

Vaikeata tässä kohden on se, että meidän elämässämme on paljon muutosta kaipaavia seikkoja; ja tarvittavain muutosten aikaansaamiseksi on välttämätöntä puhua niistä ihmisille, joiden on se toimeen pantava. Se avaa moitteen oven seppo selälleen muutoin hyväntahtoisille ihmisille ja vapauttaa heidän omantuntonsa säilyttämällä lähimmäisten niskoille kaikki koetut ikävyydet. Perheen isä ja äiti ovat moittijoita "viran puolesta". Ja jokaisen yksityisen valitukset kodin piirissä virtaavat takaisin heihin, kunnes usein lakkaamattomain valitusten usva muuttaa kodin koko ilman kylmäksi ja rasittavaksi. Sellainen sumu on hyvin vahingollista viinirypäleille ja turmelee monta kaunista terttusta.

Entusius rakastuu Hermioneen, koska hänen olennossaan on jotain haaveellista ja raikasta – *henkevää*. Runollisissa haaveiluissaan hän vertaa häntä kuutamon vienoon valoon, kesäisen pilven hattaraan, ja hän rupeaa heti häntä miltei jumaloimaan, joka on niin tavallista ennen avioliittoa. Hän vakuuttaa Hermionen olevan liian hyvän tähän maailmaan, liian hennon ja sievän tavallisiin maallisiin askareihin; hänen pitäisi kulkea vaan ruusuisia polkuja, nukkua pilviuntuvilla; ei milloinkaan vuodattaa ainoatakaan kyyneltä, ei rasittua eikä huolehtia, vaan elää aina erillään jossain kirkkaassa, raikkaassa avaruudessa, hänen suloisuutensa arvoisessa. Sellaista ja monta muuta yhtä mieletöntä Entusius peruuttamatta kuiskaa hänen korvaansa hurmaavina kuutamoiltoina kävellessä tai ihanilla veneretkillä ja suotakoon anteeksi, jos ymmärtäväinenkin tyttö lopuksi kuvittelee jotain siitä todeksi.

Seuraa sitten avioliitto – ja silloin Entusius osotaikse hyvin vaativaksi kahvistansa, tulee hyvin tyytymättömäksi, jollei ruoka ole valmista kellon lyönnilleen eikä siedä muunlaista pöydän kattamista kuin äskettäin kuolleen, erinomaisen oivallisen äitinsä tapaista, jonka kuvan hänen muistinsa on ympäröinyt pyhimyksen loisteella. Samoin hän vaatii, että talon pitää jokikinen hetki olla mallikelpoisessa järjestyksessä. Kuitenkaan ei hänelle mieleenkään vilahda hankkia tottunut taloudenhoitaja. Parin tottumattoman palvelijan täytyy toimittaa kaikki saman enkelin johdolla, jonka pitäisi kulkea vain ruusuista polkua, nukkua pilviuntuvilla ja jota ei mikään maallinen huoltaminen saisi rasittaa. Ei ole Entusiuksen mieleen milloinkaan juolahtanut sekään, että aviomiehen velvollisuuksiin kuuluu kaikessa hiljaisuudessa painaa pahkaansa pienet persoonalliset ikävyydet. Auliisti hän henkensä antaisi Hermionen puolesta – onpa hän usein kihlausajan huumauksessa ehdottamalla sen tapaista ehdottanutkin, vaikkei sitä tietysti kukaan vaatinut eikä se mitään olisi hyödyttänyt. Sen aikuiset hehkuvat keskustelut ovat väistyneet seuraavantapaisten tieltä:

– Rakas Hermione, tämä tee on savulle. Etkö sinä voi saada Hannaa keittämään sitä kunnollisesti?

– Voi hyvänen aika, olen minä koettanut, vaan hän ei tee niinkuin käsken.

– Vai niin. Mutta minä tiedän *muiden* ihmisten voivan saada hyvää teetä ja silloin totta tosiaan minun mielestäni meidänkin pitäisi saada.

Ja taas päivällispöydässä:

– Hyvä ystävä, nyt on liha taas paistettu liian kovaksi. Se on *aina* liian kovaa.

– Ei aina, hyvä Entusius. Maanantainahan se oli sinusta ihan paraiksi paistettua.

– No, *melkein* aina sitten.

– Kuulehan, rakas Entusius, tänään oli minulla vieraita enkä voinut mennä itse keittiöön katsomaan Riittaa niinkuin muuten aina teen. On niin vaikea saada häntä tekemään edes jotain kunnollisesti.

– Äiti sai aina kaikki tehtävänsä kunnolliseksi, olivatpa palvelijatkin minkälaisia tahansa.

Ja taas:

– Hyvä ystävä, sinun täytyy katsoa, etteivät palvelijat tuhlaa niin paljon halkoja. En ole ikipäivinäni nähnyt menevän niin paljon puita näin pienessä taloudessa kuin meidän.

Tai:

– Hyvä ystävä, mitenkä sinä voit antaa Marjetan repiä päivän sanomalehden?

Tai:

— Hyvä ystävä, minun täytyy todellakin syödä päivälliseni muualla, jollen saa ruokaa määräraikana.

Tai:

– Hyvä ystävä, toivoisin sinun vähän paremmin pitävän silmällä, mitenkä paitani silitetään – tämähän on ilmeistä häväistystä!

Tai:

– Hyvä ystävä, sinä et saa antaa Jussin liikuttaa vierashuoneen kuvastinta.

Tai:

– Hyvä ystävä, sinun pitää katsoa, etteivät lapset leiki vinnillä.

Tai:

– Hyvä ystävä, sinun täytyy tarkemmin pitää silmällä, ettei Marjetta salin lakaisuajaksi pane mattoja kuistin portaille.

Ja niin edespäin ihan äärettömiin. Kurkihirrestä kellariin asti pitää "hyvän ystävän" katsoa, että kaikki on säntillään, muuten siitä häntä moititaan.

Mutta kun Entusius silloin tällöin näkee entisen enkelinsä kyynelsilmin nuhtelevan häntä, ettei hän enää rakasta häntä, niin hän kaikesta sydämmestään torjuu sellaisen syytöksen ja vakuuttamalla vakuuttaa rakastavansa häntä enemmän kuin konsanaan ennen. Mahdollistahan se onkin. Erotus on vain siinä, että Hermione on sattunut kuutamon ja runouden maailmasta siirtymään jokapäiväiseen todellisuuteen. Niin kauvan kuin hän Entusiuksen mielestä oli enkeli, tähtönen, lintunen, illan rusopilvi, ei hänessä tietysti ollut mitään moittimista. Mutta kun enkeli nyt oli tullut maallisen toimen yhtiökumppaniksi, oli se aivan toista. Entisenlaisissa oloissa Entusius toistaisi samat sanat kuin silloinkin. Ikävä kyllä eivät ne enää palaa. Entusius on ihan yksinkertaisesti mies, jolla on tapana sanoa kaikki, mitä milloinkin mieleen vilahtaa. Ennen avioliittoa hän ihaili ja jumaloi tulevaa vaimoansa runouden ja haaveilujen maan ihanteena, ja paraansa mukaan hän hemmotteli häntä, tehden hänet kelpaamattomaksi siihen käytölliseen elämään, johon avioliitto hänet saattoi. Avioliiton jälkeenkin hän niinikään punnitsematta seuraa hetken mielijohteita, ei kuitenkaan enää kiittäen ja kehuen, vaan moittien ja soimaten. Yksin sulouden tunne ja kauneuden rakkaus, joita hän ennen avioliittoa Hermionessansa ihaili, saavat hänet nyt, kodin järjestelyä tarkastaessa, joka päivä huomaamaan sadottain puutteita ja aiheuttavat ne satoja moitteita.

Olemme tähän asti ajatelleet suloista, kuuliaista vaimoa, joka tulee pahoilleen, vaan ei suutu, joka ei vielä vääryyttä tunne, vaan nöyrästi koettaa kohtalon kovia ehtoja täyttää. Sellaisia vaimoraukkoja, kalpeita ja kuihtuneita olemme nähneet monta, vaimoja, jotka ovat ihan kuin ansarikasvia,

jotka arkihuoneen kuivassa, pölyisessä ilmassa nuutuvat, kuoleutuvat ja menettävät toisen toisensa perästä kerran niin kauniista lehdistään.

Mutta kuvassa on toinenkin puoli – kun näet vaimo, suuttuneena ja harmissaan, vuorostaan rupeaa maksamaan samalla mitalla ja naisen kekseliäisyyden terävillä nuolilla lävistää jokaisen liitoksen miehensä varustuksissa, osottautuen siinä ihan yhtä vääräksi, mutta miestä paljoo taitavammaksi.

Surullisinta kuitenkin on nähdä kahden henkilön, jotka kerran ovat toisiaan sydämmellisesti rakastaneet, käyttävän rakkauden kautta saavuttamaansa toistensa tarkkaa tuntemista ainoastaan toisiansa kiusatakseen ja ärsyttääkseen. Vuosikausia yhdessä elettyään ja kaikki toisillensa uskottuaan he tuntevat toistensa luonteet ja osaavat sitä varmemmin tähdätä ja ampua myrkylliset nuolensa – ja niin peräti turhan turhista pikku seikoista saa moitteen murhenäytelmä tavallisesti alkunsa.

Miten kerrassaan mitättömistä syistä todellakin alkavat useimmittain ne riidat, jotka horjuttavat ihan rakkauden perustuksia ja musertavat sen hennon ja arkaluontoisen rakennuksen! Myöhästynyt tai hieman onnistumaton päivällinen, revitty sanomalehti, halkojen tai saippuan tuhlaus, säretyt lautanen! Sellaisista mitättömän pienistä syistä voivat usein oikein hyvät, jalomieliset, jumaliset ihmiset sylen täydeltä tuhata ja hävittää juuri sitä kallista aarretta, jonka tähden taloja rakennetaan, halkoja käytetään ja koko talous perustetaan – *omaa onneaan*. Enemmän kylmää kahvia, savuista teetä, pohjautunutta ruokaa; enemmän vaikka mitä harmia, vaikka mitä ikävyyttä kuin *rakkauden* menettäminen. Mutta mikään ei rakkautta niin varmasti kuluta kuin lakkaamaton moittiminen.

Kun moittiminen kerran on tullut kahden toisiansa rakastavan henkilön tavaksi, niin se aikaa myöten leikkaa parantumattoman haavan, joka ei siedä hellävaraisintakaan, oikeutetuintakaan huomautusta. Jos niin sairaaloinen arkuus on saanut jalan sijan, on rakkauden ennalleen palauttaminen miltei ilmeinen ihmetyö.

Entusius on esimerkiksi tänään noussut ylös mitä paraimmalla tuulella. Aamiaispöydässä hän leikillisesti huomauttaa, miten omituisesti Hermione kirjoittaa *g.n.* Hermione kiivastuu paikalla ja vastaa pisteliäästi:

– Vai en minä enää osaa edes kirjoittaaakaan sinun mieliksesi? Mistä muusta sinulla on muistuttamista? Ehkäpä hyvántahtoisesti kirjoittaisit luettelon kaikista, mitä minussa on korjattavaa.

– Rakas Hermione, nyt sinä olet ajattelematon.

– En ollenkaan. Minä vain kerran tahtoisin saada loppuun herrani ja mieheni vaatimukset.

– No, rakas Hermione, elä nyt ole lapsellinen.

– Etköhän alkaisi jo keksiä jotain uutta, rakas Entusius. Sitä olen jo kuullut niin usein, että siitä on kaikki uutuuden viehätys hävinnyt.

– Kas niin, Hermione, elkäämme nyt toki riidelkö.

– Hyvänen aika! Kukas tässä riitelee? En ainakaan minä. Minähän vain pyysin sinua minua oikaisemaan. Toivoisin edes kerran – mene, tiedä, elän yhdeksänkymmenvuotiaaksi – voivani tyydyttää sinun ylen hienostunutta mieltäsi. Toivon, että kahvi on hyvää tänään *ja tee ja leipä ja paisti ja palvelijat ja eteisen matto ja vinnin ovi ja kellari*. Ja nyt minä luullakseni saan oppia hiukan yleissivistystä. Minä tartun paikalla siihen. Mutta toivottavasti sinä hyvántahtoisesti laadit luettelon kaikista muista pikku asioista, joissa minun on korjattava.

Entusius sysää kahvikupin edestään ja naputtelee pöytään.

– Jos minun sallitaan hieman huomauttaa, hyvä ystävä, niin pöytään naputtelemista ei pidetä sopivana, – virkkaa hänen kaunis vastustajansa.

– Sinähän voit tehdä ihmisen hulluksi, Hermione! huudahtaa Entusius, nousee pöydästä ja lähtee kotoaan katkerana, varmasti päättäen syödä päivällistä muualla.

Entusius on loukkautunut sydänjuuriaan myöten eikä ole mielestään eläessään nähnyt niin ajattelematonta ja ärtyisää naista. Mutta ei hänelle mieleenkään vilahda, että juuri hänen oma häikäilemätön, alituinen moittimisensa on Hermionen joka hermon niin herkistänyt ja aristanut, että pieninkin vihjaus, ystävällisinkin neuvo häntä kiusaten kiusaa. Tosin ei tämänaamuinen kiista ollut

hänen syynsä. Hän sanoi vain sen, joka oli oikeaa ja totta, ja Hermione oli itsepäinen ja taipumaton. Mutta alkusyy oli kieltämättä kuitenkin hänen.

Kun Entusius naimisiin mentyvänsä unelmistansa heräsi ja huomasi, että hänen Hermionensa käytännöllisessä elämässä todellakin oli vain "lintunen, tähtönen, kukkanen" eikä emäntä – miksi hän ei silloin rehellisenä miehenä katsonut todellisuutta silmästä silmään? Miksi hän ei muistutellut kaikkia niitä ihania asioita, joita hän parin vuoden kuluessa oli hänen korvaansa kuiskaillut? Ja miksi hän häneltä vaatii rehellisyyttä, vaatii enemmän kuin mistä oli puhe ollut – enemmän siis kuin mihin hänellä oli oikeutta? Voiko lintunen johtaa taloutta? Voiko kukkanen pitää silmällä Riittaa ja Mariaa ja perehdyttää heidät hienon talouden kaikkiin yksityisseikkoihin?

Jos hänen vaimonsa, niinkuin useimmat muutkin työt, kodin velvollisuuksia opetellessaan monta monituista kertaa tuskastuu ja erehtyy, niin totta kai hänen oikeastaan pitäisi voimiansa myöten häntä siinä vaikeassa tehtävässä auttaa eikä lisätä kiviä kuormaan. Muistelkoonpas, miten ihailleen ja hymyhuulin hän ennen häitä kuunteli hänen rehellistä tunnustustansa, että hän on kerrassaan kykenemätön taloustoimiin ja miten hänestä silloin oli vain runollista ja suloista juuri se, josta avioliitossa oli niin paljon ikävyyksiä kummunnut.

Jos mies huomaa, ettei vaimo voi kodin velvollisuuksia täyttää – eikö hän sitten voi muuten kuin haikailematta ja armottomasti viskata muistutuksiaan ja vaatimuksiaan, joihin moni kohta kodissa aiheuttaa? Ei hän uskaltaisi sanoa niin suoraan ja epäkohteliaasti puotilaiselleen, räätätille tai suutarilleen. Poikamiehenä Entusius ei milloinkaan moittinut ruokaa ruokapaikassaan ensin tarkoin asiaa ajattelematta ja huomauttamatta siitä niin kohteliaasti kuin suinkin. Huomautukset ja muistutukset ovat seuraelämässä ilmaistavat kohteliaasti ja soveliaalla tavalla, muuten niiden kärki ponnahtaa takaisin lausujaan. Mutta omaa vaimoaan ja omassa kodissaan hän muistuttaa sanojaan punnitsematta. Niin, sen hän tekee; mutta vuosien kuluttua on vaimo muuttunut ja koti sietämätön. Ja vähitellen hänelle selviää, mihin arkailematon moittiminen vie, ja että nainen osaa ampua moitteen myrkyllisiä nuolia paljoa taitavammin ja varmemmin kuin mies.

Mutta syy ei aina ole miehen. Liiankin usein hellää, tyyniluontoista ja kärsivällistä aviomiestä kiusaa ja vaivaa moitteli vaimo, jonka lahjakkuus näyttää ilmenevän pitkälle kehittyneenä taitona keksiä ja paljastaa kipeitä kohtia kaikessa ja kaikissa.

Olemme nähneet jalointen ja lämminsydämmisinten mielten muuttuvan juroiksi jörreiksi sellaisen vaimon vaikutuksesta. Varmana saavansa aina osakseen moitetta, olivatpa miten hyvänsä, eivät he viimein mistään välitäkkään.

Tunsimme kerran miehen, joka meni naimisiin hemmotellun kaunottaren kanssa, jonka nurinalle, vaatimuksille ja oikuille ei ollut ääriä, ei vierä. Saadakseen kuitenkin lepoa väsyneille hermoilleen täytyi hänen viimein heretä kuulemattomaksi hänen toiveilleen ja ruikutuksilleen. Hän eli mikäli mahdollista niinkuin ei vaimoa olisi ollut olemassakaan, mutta piti kuitenkin huolta, ettei häneltä mitään puuttunut. Vaimo sairastui, mutta miehen sydän pysyi kylmänä ja hetytymätönä. Hän kuoli ja mies oli kuin vapautettu vanki. Hän meni uusiin naimisiin – naisen kanssa, joka ei ollut kaunis, vaan hyvä ja lempeä, – naisen kanssa, joka vaati vähän ja moitti harvoin ja silloin aina mitä hienotunteisimmin ja varovimmin. Ennen niin välinpitämättömästä ja huolimattomasta puoliosasta tuli mallikelpoinen aviomies – aina hyvä ja aulis ja valmis täyttämään kaikki vaimonsa toiveet – hän oli kuin savi valajan kädessä. Vaimon lievinkin huomautus, joka niin harvoin ja silloinkin niin varovasti lausuttiin, oli hänelle suuremman arvoinen kuin monet pitkät puheet. Niin erilainen voi sama ihminen olla, riippuen siitä kädestä, joka hänen sydämensä kieliä koskettelee!

* * * * *

Olemme tähän asti puhuneet moittimisesta yksinomaan miehen ja vaimon kesken. Miltei sitäkin pahempi on lasten moittiminen. Lapsia ei mikään niin vahingoita kuin alituinen, ajattelematon nariseminen ja kiuskaminen. Lapset ovat usein virheineenkin yhtä tunteellisia ja arkoja kuin

aikuiset. Lapsessa on kaikki kehittymätöntä, kypsymätöntä ja puutteellista. Ja melkeinpä jokainen häntä vanhempi luulee olevansa oikeutettu ja velvollinenkin häntä torumaan, kunnes hänestä tulee tunteettoman kova ja tuittupäinen jurri.

Vilkas, vallaton poika hyökkää koulusta kotiin innoissaan kertoakseen äitillensä sanottavansa. Paikalla kuuluu:

– Kas niin, nyt on taas ovi auki! Enkö minä ole kivenkovaan ja monta monituista kertaa kieltänyt jättämästä ovea auki?

– Katsoppas jalkojasi, minkä näköiset ne ovat! Mitenkä usein minun pitää muistuttaa sinua pyyhkimään jalkasi huoneeseen tullessasi?

– No, siinä on taas hattu sohvalla! Milloinka sinä opit sen panemaan paikoilleen?

– Elä jätä tauluasi siihen! Eihän sen paikka siinä ole.

– Ui, miten likaiset kädet sinulla on! Missä ihmeessä sinä olet itsesi tuommoiseksi töhrännyt?

– Et saa istua sillä tuolilla; paikallahan sinä sen säret.

– Lapsiparka, minkä näköinen sinun tukkasi on! Mene paikalla sukimaan!

– Etkös näet taas ole repinyt vaatteitasi! Hyvä ihme, minkälainen tuo poika on!

– Elä huuda niin hirveästi! Aivanhan tässä kuuroksi tulee.

– Tahtoisinpa mielelläni tietää sinäkö, Jaakko, tämän tynnyrin olet palasiksi ruhjonut?

– Sinä sitä varmaan, Jaakko, olet särkenyt partaveitseni terän?

– Jaakko, sinä olet ollut kirjoittamassa kirjoituspöydälläni ja tärvellyt kolme arkkia parasta paperiani!

Ihmettelemmepä, olisikko kukaan perheen aikuisista jäsenistä tyynenä jaksanut kuunnella tällaista muistutusten tulvaa, vaikkakin se olisi ollut aivan yhtä oikeutettu.

Ei suinkaan; aikuisilla on oikeuksia, joita toisten täytyy kunnioittaa. Kuka hyvänsä ei vain voiikkaan heidän toimiansa arvostella. Jos jokainen voisi ja sen tekisi – mitä kauheita riitoja siitä seuraisikkaan!

Palvelijat ovat yleensä vain aikuisia lapsia ja äsken mainitun saattaa siitä syystä heihinkin sovelluttaa. Taitamaton, yksinkertainen maalaistyttö, joka on saanut palveluspaikan hienossa talossa, menee aivan sekaisin uudessa oudossa ympäristössä, johon hän yhtäkkiä on joutunut. Kaasujohto, vesijohto ja monet muut perheen mukavuudet ovat hänelle tuntemattomia ihmeitä. Hänen pitää oppia ja pitää mielessään tuhansia pikku seikkoja ja varokeinoja, joista ennen ei ole uneksintukaan. Ja jos hän laiminlyö ainoankaan, saattaa siitä helposti seurata vedenpaisumus tai kaasumyrkytys tai joku muu ikävyys ja haitta. Jo pöydästä korjatessa ja tarjotessa hienossa pöydässä saattaa monta kymmentä kertaa erehtyä ja jokainen erehdys yhtä paljon hermostuttaa perheen kaikkia jäseniä. Eipä ihmettäkään, jos emäntä ja palvelija silloin silmäilevät toisiaan samoin kuin karhu ja mies, jotka yhdessä pudota romahtivat puusta, viisitoista syltä korkealta, ja avuttomina ja vihaisina puun juurella toisiansa katselivat. Emäntä on harmistunut, kiukkuinen ja toivoton; tyttörukka samalla tavalla ja yhtä hyvästä syystä. Annappas jos emäntä yhtä yhtäkkiä joutuisi kirjapainoon ja niukkoja ohjeita saatuaan määrättäisiin latomaan sanomalehden palstaa, niin hän tosiaan olisi yhtä taitamaton ja hämmennyksissään kuin konsanaan Riitta hänen järjestetyssä kodissaan.

Moni hieno koti on tällaisista syistä lakkaamattomassa kapinassa, tyyntymätön kuin myötäänsä aaltoileva meri. "Heidän pöytänsä on tullut heille ansaksi" todellakin ja loukkauskiveksi se, joka heidän hyväksensä oli aiottu. Kaasut, vesijohdot, kalut ja koristeet – kaikki ne ovat tottumattomissa käsissä muuttuneet pahan hengen aseiksi, joilla hän yöt päivät heidän kristillisiä avujansa koettelee. Ja vaikka koti kunnollisessa järjestyksessä pysyisikkin, niin ani harvoin lienee laita sama hyvän tuulen ja kristillismielisyyden. Minä vetoon tuhansien naisten kokemukseen, naisten, jotka toden perästä ovat uskonnollisia. He rukoilevat ja käyvät kirkossa ja heidän sielunsa kohoo rakkauden, puhtauden ja rauhan ikuiselle lähteelle. Mutta kotiin palattua heitä kohtaa aivan toisellaan kokemus; he joutuvat epätoivoon ja halveksivat itseänsä kovasydämmisyytensä, pikaisuutensa, vihaisten silmäystensä ja

ärtyisyytensä tähden, jota herättää alituinen epäsointi hyvästi viritetyistä kielistä, joita taitamaton käsi koskettelee.

Puhu jouhipaidasta, ruoskimisesta ja muusta lihansa kurittamisesta pyhityksen välikappaleena! Sitä ei sivistyneessä maassa tarvita. Pitäköön nainen kodin koettelemuksia jouhipaitansa ja ruoskanansa. Kärsiköön niitä tyynesti, iloitkoon niistä, hymyilköön ja olkoon hiljainen, äänetön ja lempeä – silloin ei enää luostari voi hänelle mitään opettaa, hän on voiton saavuttanut pyhimys.

Kun Anni alituisista muistutuksista huolimatta unohtaa pellin aukaisematta lämmittäessään huoneita aamuisin, kun Riitta *puhaltaa* kaasun sammuksiin lastenkammarissa ja koko perhe on tukehtua savuun, vaikka sellaisen sammuttamistavan vaarallisuutta on hänelle lukemattomia kertoja selitetty, kun lasit päivällispöydässä ovat himmeät ja viiruiset, vaikka viikkokausia on neuvottu niitä kunnollisesti pesemään ja pyyhkimään, kun norsunluupäisiä veitsiä ja haarukoita liotetaan kiehuvaan vedessä, aivan kuin ei siitä olisi kertaakaan varoitettu, kun palvelijat yhäti ja joka asiassa unohtavat kaikkein tärkeimmät tehtävät – silloin ei ole toivon ujettakaan levosta eikä rauhasta, jollei emännän uskonnollinen mieli jaksa niitä kestää ja voittaa. Sillä eivät ainoastaan apostolit iloitse heikkoudessa, hädissä ja ahdistuksissa, vaan myöskin äidit ja emännät, jos tahtovat, voivat oppia apostoleista, miten he oikein voisivat sanoa: "koska minä heikko olen, niin minä väkeväkin olen." [2 Kor. 12:10.]

Kärsimys ei meitä kiusaa opittuamme sitä oikein kantamaan. Me voimme tyynesti kärsiä huomattavamme kärsimyksen kantavan hyviä hedelmiä. Koettelemuksen kohdatessa voimme silloin sanoa: "jos *sinä*, Herra, olet sen lähettänyt, niin se on hyväksemme."

Jos mieli kotielämän levottomassa, vaihtelevassa yhteiskuntaelämässämme pysyä tyynenä ja rauhaisana, on välttämätöntä kristillisessä seurakunnassa uudestaan päästää arvoonsa se kristillinen avu, jota mystikot niin tärkeänä pitävät. Tarkoiton – *vaikenemisen avua*. Tätä avua ei voi liian suureksi arvata. Tosi ja mieleen painettava on vanha sananlasku: "puhuminen on hopeaa, vaikeneminen kultaa." – Mutta – kuulen monen inttävän – mitähän meistä sitten tulee, jollemme saa puhua? Emmekö enää saisi nuhdella lapsiamme, palvelijoitamme, toisiamme? Pitääkö meidän antaa ihmisten mielin määrin tehdä väärin suutammekaan avaamatta?

Ei suinkaan. Virheet täytyy huomata ja niistä muistuttaa; erehdykset oikaista. Kehottaminen ja nuhteleminen on vanhempain ja isäntäväen velvollisuus ja sama on myöskin oikean ystävän.

Mutta, hyvä lukija, tarkastakaammepas omaamme ja toisten elämää ja kysykäämme: paljokohan kaikesta moitteesta lausuttanee parantamisen jalossa tarkoituksessa? Paljokohan siitä on tarkoin mietittyä, kiihкотonta, ystävällistä, oikeutettua ja niin lausuttua, että se vaikuttaa hyvästi? "Korva, joka kuulee elämän rangaistusta, asuu viisasten joukossa", sanoo Salomo. Mutta ne ovat harvinaisia – kenties harvinaisempia kuin mikään muu. Kuinkahan moni tosikristitty muistaneekaan elämässään toteuttaa tätä velvollisuuksista vaikeinta? Me moitimme uunia, joka lämmittäessä ei lämpene heijastaakseen sitten lämpöä huoneeseen. Me sanomme sen *nielevän* halkoja. Samallaisia olemme usein itsekkin. Raamatunselityksissä ja jumalanpalveluksissa herää meissä lempeitä, rakkautta uhkuvia, pyhiä tunteita – mutta jos ne pian haihtuvat hyödyttämättä laisinkaan arkielämää, puhdistamatta, lämmittämättä kotiemme ilmaa, niin on se uskontomme, tunteidemme tuhlaamista: me kulutamme hyödyttömästi, äskeistä vertausta käyttääksemme, uskonnollisia polttoaineita levittämättä uskonnon lämpöä ympärillemme.

Me olemme polvillamme nöyrästi tunnustaneet, ettemme ole armoa ansainneet ja kelpaamme yhtä vähän taivaalliseen Jerusalemiin kuin Riitta ja Mari tai ovensuussa pysyttelevä kerjäläistyttö hienoihin saleihimme. Nöyrtyen ja katuen olemme tunnustaneet ajatuksilla, sanoilla ja töillä tehneemme syntiä Jumalaa ja hänen pyhiä käskyjensä vastaan ja joka päivä ja joka hetki monella tavalla rikkoneemme taivaallisen Isämme tahtoa. Mutta kirkosta tultuamme me ankarasti ja rakkauttomasti rankaisimme lapsiamme ja palvelijoitamme, koska he maallisissa asioissa ovat yhtä taitamattomat ja huolimattomat kuin itse juuri äsken tunnustimme olevamme taivaallisissa. Tokkohan muisto Kristuksen äärettömästä kärsivällisyydestä edes jossakin määrin lieventää omaa kärsimättömyyttämme toistettuamme seitsemänkymmentä kertaa seitsemän saman asian kuuroille

korville? Uskonnollisten tunteidemme vakavuutta emme epäile, mutta meiltä puuttuu vielä niiden *sovelluttaminen* jokapäiväiseen elämäämme, etteivät ne huonossa uunissa lämminneen ilman lailla pääsisi hyödyttämättä häviämään äärettömään avaruuteen.

Pyhässä raamatussa on monta ihanaa esimerkkiä, miten nuhde ja moite on lausuttava. Kun apostoli Paavalin täytyy horjahtaneita kristityitä nuhdella – miten huolellisesti hän sanansa valitsee, miten lempeästi nuhteensa lausuu! Hän tunnustaa sen hyvän, joka rikollisissa on. Hän vakuuttaa heitä esirikouksistaan ja rakkaudestaan. Ja kun nuoli viimein laukiaa – miten varmasti se oikeaan osuu juuri hänen rakkautensa tähden.

Mutta onhan Paavalia suurempi, puhtaampi, rakastavampi – Hän, joka maan päällä asuessaan valitsi kaksitoista alhaista, oppimatonta, ennakkoluuloista miestä, jotka hidasoppisina, vielä Mestarinsa kuolinpäivänä häiritsivät hänen maallisen elämänsä viimeisiä hetkiä, kiistellen "kuka oli suurin", jota Hän niin usein oli heille selittänyt. Kun muu ei auttanut, polvistui hän rakkaudesta orjan työtä tekemään, sanoen: "te kutsutte minua Mestariksi ja Herraksi, ja te sanotte oikein, sillä se minä olen. Jos nyt minä, teidän Herranne ja Mestarinne, olen teidän jalkanne pessyt, niin pitää teidänkin toinen toisenne jalat pesemän." [Joh. 13:13, 14.]

Kun vanhemmat, työnantajat ja isännät oppivat siinä hengessä neuvomaan, silloin neuvo entistä enemmän teho. Sen hengen voimallahan Fénelon muutti ylpeän, oikullisen, itsekkään Burgundin herttuan nöyräksi, lempeäksi, suvaitsevaiseksi toisille ja ankaraksi ainoastaan itselleen. Hänenhän mielilauseensa oli: "täydellisyys ainoastaan jaksaa suvaita epätäydellistä".

Mutta paitsi moitetta, jolla on määrätty tarkoituksensa – miten paljo moitetta vain pahantuulen ilmauksena! Viholainen polttaa meitä, ja me viskaamme sen naapurillemme; tuli polttaa meitä ja me viskaamme hiiliä ja kuumaa tuhkaa jokaisen päälle ympäristössämme.

On *kiukkuisuutta*, joka lakkaamattomana ikävään muistutusten tihusateena tunkeutuu kaikkialle; on mielen *katkeruutta*, joka koillismyrskynä seestymättömältä taivaalta puhaltaa; on *riidanhalua*, joka ukkospilvenä salamoii ja raehtii. Kaikki nämä ovat hyödyttömiä pahemmat. Ne ovat *syntejä*, ihan yhtä suuria ja rumia kuin nekin, joita sivistynyt seura kauhistuu.

Nämä kaikki ovat suurimmaksi osaksi huonon ruuansulatuksen, kiihtyneiden hermojen tai yleisen kivuloisuuden synnyttämiä sairaloisia tunteita, jotka me syydämme lähimmäisillemme.

Pappi syö liian paljon mieliruokaansa, menee kirkkoon ja nähdessään siellä vähän ihmisiä nuhtelee heitä poissaolevain laiminlyömisestä. "Seurakunta on kylmä, se ei välitä uskonnosta" j.n.e. – kaikki ainoastaan liiallisen syönnin seurauksia.

Teemmepä joskus viikossa kuuden viikon työn. Hermomme ja aivomme rasittuvat liiaksi ja jonkun aikaa näyttää meistä kaikki synkän synkältä ja kotikin kulkevan perikatoansa kohti. Palvelijat eivät ole milloinkaan olleet niin huolimattomat, lapset niin meluisat, koti ei kuuna kullaa valkeana niin kauheassa epäjärjestyksessä, valtion hallitus niin huono, ja kirkko joutumassa Antikristuksen valtaan. Mutta ainoa erotus entisen ja nykyisen välillä onkin ainoastaan siinä, että olemme voimamme tyyten tuhlanneet ja näemme koko maailman synkässä valossa. Silloin pitäisi meidän pysyttää moitteen raivotarta etäällä ja sen sijaan harjoittaa vaikenemisen avua, kunnes hermot tyyntyvät. On aikoja, jolloin ei kenenkään pitäisi uskaltautua arvostelemaan lähimmäistensä, torumaan lapsiaan tai palvelijoitaan tai moittimaan ystäviään – aikoja niin ärtyisiä, ettei voi sitä liioittelematta tehdä. Silloin pitäisi päinvastoin harjoittaa vaikenemisen avua ja vielä enemmän – koettaa rukouksen voimaa.

Mutta vaikkemme milloinkaan olisikkaan kiukkuisia, katkeria tai riitaisia ja kuitenkin on velvollisuutemme huomauttaa ja oikaista toisten virheitä, herää kysymys: millä tavalla sopivimmin? Vastaukseksi pikku vertaus kahdesta naisesta.

* * * * *

Rouva Varmanen on jalomielinen, voimakas- ja lujaluonteinen, vaikutusvaltainen nainen. Hänen käsityksensä oikeasta ja väärästä on selvä, varma ja tuikitarkka. Hän auttaa köyhiä, höyntelee

sairaita ja kärsiviä. Hän on vilpittömästi uskonnollinen. Naisen velvollisuudet hän toimittaa miltei saavuttamattoman täydellisesti. Lupauksensa hän täyttää sääntilleen ja on täsmällinen kuin rautatien kello.

Mutta kaikista oivallisista avuistaan huolimatta ei rouva Varmanen voi kotiansa onnelliseksi saada. Hän on näet mitä toivottomin moittija – periaatteellinen moittija. Hänellä on pettämätön mittakaava kaikelle maailmassa, ajatustensa järjestämisestä aina hurstin levittämiseen tai pyyhkeen päärmämiseen ja kieltämättömänä velvollisuutenaan hän pitää saattaa kaikki talossaan sen mittakaavansa mukaiseksi. Ei hän usein toru eikä ole juuri kiukkuinenkaan; mutta hän on tyyni, taipumattoman ankara eikä pieninkään virhe pääse huomaamatta livahtamaan. Hän ei jätä mitään nuhtelematta; hän ei salli puolustelemista; hän ei hyväksy mitään muuta kuin oman mittakaavansa mukaisen täydellisyuden. Hänen nuhteensa ovat niin selvät ja terävät, että ne tepsivät paatuneimpaankin.

Siksipä hän, vaikka harvoin menettääkin malttinsa ja tuskin milloinkaan kiivastuu, kuitenkin saattaa koko ympäristönsä epätoivoon puhuessaan niin tyynesti ja hillitysti. Palvelijat häntä pelkäävät, vaan eivät rakasta. Hänen miehensä, hyvä ja jalomielinen, vaikka tavoiltaan hieman ajattelematon ja huolimaton, toisinaan on ihan nääntyä hänen alituisiin moitteihinsa. Hänen lapsensa kuvittelevat hänet seisomassa etäisellä, muiden ihmisten saavuttamattomalla kukkulalla, josta hän nuhtelevin silmin hellittämättä katselee tottelemattomia poikia ja tyttöjä. He ihmettelevät, mitenkä niin kelpo äitillä on lapsia, jotka, vaikka miten siivoja koettaisivat olla, kuitenkin joka päivä varmasti tekevät jotain nurinniskaista.

Rouva Varmasen virhe ei ole korkea päämäärä, jonne hän koettaa ympäristöönsä kohottaa, vaan väärä tapa, joten hän sinne pyrkii. Hän on saanut päähänsä, että moittiminen on ainoa keino oikaista erehtynyttä. Hänelle ei ole mieleenkään juolahtanut, että hänellä olisi yhtä suuri velvollisuus kiittää kuin moittia ja että ihmisiä pikemmin saa tekemään oikein kiittämällä sitä, mitä he ovat tehneet hyvästi, kuin virheitä ja erehdyksiä moittien.

Vastapäätä rouva Varmasta asuu rouva Tyytyväinen, hiljainen, vaatimaton nainen, joka ei ole läheskään niin lujaluonteinen ja oivallinen kuin hänen naapurinsa. Hän on iloinen ja vilkas eivätkä hänen periaatteensa ole niin järkähtämättömät; hänen elämänsä suurena päämaalina on välttää ikävyyksiä ja saada sen miellyttävät puolet pysyviksi.

Rouva Tyytyväistä rakastavat hänen miehensä, lapsensa ja palvelijansa, sillä hän jo luonnostaan on jokaiselle ystävällinen. Hän on tietämättänsä miellyttävä.

Rouva Varmanen tarkastaa komeasti katettua päivällispöytänsä, tutkien joka esinettä erikseen ja virkkaa viimein: "katsoppas, Johanna, tuota mustaa pilkkua suola-astiassa! Oikein hämmästyn sinun huolimattomuuttasi!" – Rouva Tyytyväinen sanoo: "sanoppas, Johanna, missä olet oppinut näin sievästi pöytää kattamaan? Kaikki on niin siroa ja siistiä, paitsi – katsoppas! – pyyhkäiseppäs hiukan tuota suola-astiaa; – kas niin, kaikki on nyt vallan mainiosti."

Rouva Varmasen lapset ja palvelijat eivät kuule muusta puhuttavankaan kuin virheistään; rouva Tyytyväisen palvelijat hyvistä puolistaan. Hän kiittää heidän onnistumistaan ja kehoittaa heitä edistymään samaan suuntaan. Hänen miehensä tuntee pysyvänsä ylevänä vaimonsa silmissä ja lapset tuntevat olevansa äitinsä rakastamia hyviä lapsia, vaikkakin rouva Tyytyväinen joskus saattaa olla aika vihainen ja torua väki lailla, kun jotakin menee ihan nurinpäin.

Nämä kaksi perhettä selvästi osottavat, miten paljoa enemmän ihan tavallinen nainen luontaisella miellyttävyydellään saa aikaan kuin lujaluonteisempi, hurskaampi ja periaatteellisempi nainen, joka koettaa ihmisluontoa kangella kohottaa, jolla sitä ei ole tarkoitettu kohotettavaksi.

Ihmisten virheet ja erehdykset saavat yhtä usein alkunsa toivottomuudesta kuin muistakin syistä. Eiköhän meitäkin liene joskus painanut virheiden taakka, joita pelkästä rohkeuden puutteesta emme ole kyenneet oikaisemaan? Ja eiköhän meitä toiselta puolen todellakin ole auttanut ystävä, joka uskoi meistä hyvää, luotti meihin, näki hyvät puolemmme valoisimmassa valossa ja peitti virheemme?

Muistakaamme olevamme samaa lihaa ja verta, – puutteet, heikkoudet ovat samat lähimmäisessämme kuin meissäkin, samat jokaisessa äkkinäisessä palvelijassa ja ajattelemattomassa lapsessa.

* * * * *

Tarkastakaamme vielä muutamia sanoja luettua.

Ensiksi: päättäkäämme uurastaa *vaikenemisen avun* harjoittamista.

Toiseksi: pitäkäämme kaikkea ajattelematonta *moittimista syntinä* elköömmekä myrkyttäkö lähimmäisemme elämää ikävillä ja turhanaikaisilla muistutuksilla.

Kolmanneksi: harjoitakaamme *kiitoksen avua*. Kaikkia meitä on opetettu, että meidän velvollisuutemme on kiittää Jumalaa, mutta harvat meistä ovat ajatelleet velvollisuuttamme kiittää ihmisiäkin. Samasta syystä, josta kiitämme jumalallista hyvyyttä, tulee meidän kiittää inhimillistäkin kuntoa.

Meidän pitää kiittää ystäviämme – läheisiä rakkaita ystäviämme. Meidän pitää katsella ja ajatella heidän hyviä töitään, kunnes virheet unohduksiin jäävät. Ja vasta sitten kuin me rakastamme heitä hellimmin ja enimmäks näemme heidän hyviä puoliaan, vasta sitten on aika viisaasti huomauttaa heitä parannettavista puolista.

Vanhempain pitää oppia kiittämään lapsiaan joka kerta, kun he sitä ansaitsevat ja ihan yhtä huolellisesti kuin he heitä virheistään huomauttavat, ja isäntäin yhtä tunnollisesti ilmaista mielihyvänään palvelijain hyvästä tekemästä työstä kuin moittia heidän huolimattomuuttaan. Se, joka tätä parannuskeinoa käyttää, huomaa heti kiitoksen moitetta tepsivämmäksi. Kiitäppäs kerran huolimattomaa palvelijaa, joka joskus on tehtävässään onnistunut ja huomaa, miten hänen silmänsä välähtävät. Varmasti hän hyväksymisesi muistaa ja tekee saman työnsä vastakin yhtä hyvästi, jollei paremmin.

Kun moittit – tee se harvoin ja aina kahden kesken – niin sano tyynesti ja ystävällisesti ja niin hienotunteisesti kuin voit. Lasten ja palvelijain moittiminen toisten kuullen on kerrassaan sopimatonta. Ylpeyttä, uhkaa ja itsepäisyyttä sillä tavalla herätetään, mutta kahden kesken annettu neuvo kiitollisena huomioon otetaan.

Yleisenä sääntönä tahtoisin muistiin teroittaa, että lapsia on aina silloin kohdeltava samoin kuin aikuisiakin; he ovat yhtä arkatunteisia ja tarvitsevat yhtä paljon hienotunteisuutta kuin aikaihmisetkin.

Kun me viimein olemme päässeet niin pitkälle, että huomaamme ja tunnustamme sen hyvän, joka on ystävissemme, lapsissamme, palvelijoissamme ja sitä kaikissa olosuhteissamme silmällä pidämme, joko meidän sitten on kiitettävä tai moitittava – silloin olemme ottaneet kiinni ja surmanneet yhden *pikku ketun*, joka on turmellut monta nuppua viinimäessämme.

Olinpa unohtaa kertomatta joulupäivällisistä ja kaikista sen herkuista. Vaimoni oli pannut liikkeelle kaiken emännystaitonsa: kalkkuna- ja kananpoikapaistit, hyytelöt ja kastit, kakkuset ja vanukkaat – voi, kaikki ne vieläkin niin elävästi muistan!

Juhlapäivät olivat mitä hupaisimmat. Uuden vuoden päivänä minä vanhan tavan mukaan menin tervehtimään naistuttujani, mutta vaimoni ja tyttäreni jäivät kotiin vastuuttamaan ja kestitsemään miestuttaviansa. Kaikki oli niin hauskaa ja iloista emmekä me mielestämme olleet milloinkaan niin hupaisia pyhiä viettäneet.

Mutta miten olikaan en minä seuraavalla viikolla ollut oikein roveissani. Minun olisi ollut valmistettava kirjoitus muutamaan aikakauskirjaan, mutta tunnuin niin tylsältä, etten kyennyt kirjoittamaan. Päivällinenkään ei maistunut niinkuin aina ennen ja alkoi tuntua ikäänkuin kaikki asiat eivät olisi ihan oikeallaan. Samaan aikaan sain halkolaskun ja mielestäni olimme alkaneet tuhlaamalla tuhлата kalliita pilkkeitä. Poikani pojat ja tyttäret olivat minusta meillä käydessään hirveän kovaäänisiä ja hyökkäsivät huoneeseen jalkojaan pyyhkimättä. Sirki selvää oli, että heitä oli huonosti kasvatettu – ilmankos he olisivat niin epäsiistejä ja meluisia! Huomasin muutamain lasien ja lautasten laidasta halkeilleen ja harmittelin ihmeesti palvelijain huolimattomuutta – siinä oli nyt sukainen astiasto miltei yhettömiin turmeltu. Kun kerran aukaisin kirjoituspöytäni laatikon, älysin, ettei Jennyn langoille enää yksi laatikko riittänytkään, vaan tarvitsi hän niitä nyt yksin lukien pari kolmekin. Jenny näkyi heittäytyvän huolimattomaksi. Mutta lanka on kallista ja tytöt tuntuvat voivan hävittää sievosen omaisuuden tekeleihinsä, joista ei kuitenkaan ole vähintäkään hyötyä. Entäs Marjetta sitten! Kolme kertaa on hän pannut tohvelini vaatekaappiin, vaikka minä tahdon ne pitää kirjoituspöytäni alla. Vaimoni täytyy ruveta paremmin pitämään palvelijoita silmällä. Ihmeellistä, ettei hän näe, vaikka koko talo on nurin närin.

Tulin päivä päivältä tyytymättömämmäksi, lausuin huomautukseni terävästi, jopa äreästikkin, aivan kuin en juuri äskettäin olisi kirjoittanut "pikku ketuista". Mutta viimein toki silmäni aukenivat ja huomasin, missä syy oli.

Oli ilta. Olin juuri kohentanut tulta uunissa, pannut tohvelit jalkaani ja istuuduin kärtyisenä aukomaan muutaman aikakauskirjan lehtiä, joka oli kuuluisa ivallisista kirjoituksistaan.

Vaimoni otti hiilihangan ja siirräsi muuatta halkoa.

– Hyvä ystävä, sanoin, olisit koskematta koko tuleen – sammutathan sinä sen kuitenkin aina.

– Minä vain vähän kohautin tuota halkoa, että se paremmin palaisi, vastasi vaimoni.

– Se on juuri sinun tapaistasi: hämmennellä ja sammuttaa. Ihan kuin ilkkuakseen leimahti samainen halko tuleen ja puut alkoivat paukkua ja räiskyä aivan kuin minua pilkatakseen. Jos totta tosiaan pyhimyskin suuttuu, niin kyllä varmaankin sellaisesta ivasta ja pilkasta. Se on sietämätöntä julkeutta. Ojensin kärsimättömästi jalkaani ja satuin nykäisemään Hallia, joka ulahti ilkeästi. Kärsivällisyyteni oli lopussa. Potkaisin koiraa, niin että sillä edes olisi syytä ulvoa ja samassa kierähti Jennyn ompelurasia lattialle.

– Isä!

– Juokse suolle rasioinesi ja kerinesi! Ne ovat tiellä joka paikassa, ettei pääse enää liikahtamaan. Hyödyttömiä, tarpeettomia kapineita sitä paitsi.

– Tarpeettomiako? virkkoi Jenny, harmista punastuen, sillä hän oli olevinaan säästäväinen.

– Niin juuri, tarpeettomia – vievät aikaa ja varoja. Sadottain on vilusta väriseviä köyhiä eivätkä kristityt naiset tee muuta kuin koukkuilevat kaikki langat hyödyttömiksi koristeiksi. Jos ne sitten edes köyhäin hyväksi tulisivat, niin olisihan siinä jotain tarkoitusta, mutta kaikki ne ovat toistensa laiset, oikeaa kristillisyyttä ei ole koko maailmassa – ei muuta kuin itsekkäisyyttä ja omanvoitonpyyntiä.

– Hyvä ystävä, sanoi vaimoni, sinä et ole terve tänä iltana. Eihän toki kaikki ole niin hullusti, miltä näyttää. Sinä et ole vielä reipastunut joulupuuhain perästä.

– Minä olen terve. En ole ollut terveempi muulloinkaan. Mutta toivottavasti minä kuitenkin näen, mitä silmäini edessä tapahtuu. Mutta tällä tavalla eivät, hyvä rouva, asiat saa jatkua. Meidän täytyy paremmin pitää silmällä ja huoltaa muka pikkuseikkojakin. Esimerkiksi tuo Marjetta, –

tekeekö se tyttö milloinkaan mitä käskee? Sinä olet liian leväperäinen hänen suhteensa. Uusimmalla sanomalehdellä hän uunit sytyttää eikä milloinkaan pane tohvelejani oikealle paikalleen. Enkähän minä voi sallia työhuonettani pidettävän Hallin näyttelypaikkana enkä Jennyn keräin ja rasiain kokoelmana ja perheen romusäiliönä.

Juuri silloin kuulin Jennyn hiljakseen lausuvan huomautuksensa koettaessaan hillitä itseään, vaikka häntä äskeinen soimaukseni langanmenekistä harmittikin. Hän istui selin minuun, neuloa ahersi uutterasti ja sanoi hiljaa, mutta silti selvästi:

– Jos *minä* tuolla lailla puhuisin, niin ihmiset sanoisivat minua *häjyksi* – ja eiköhän syystä.

Katsoin tuleen, ollen olevinani välinpitämätön; mutta Jennyn sanat panivat minut ajattelemaan. *Niinkö* todellakin oli? Siinäkö koko syy? Oliko sitten todenperään koti, palvelijat, Jenny lankoineen, Halli, vaimoni – kaikki ennallaan ja erotus vain siinä, että minä olin *häjy*? Miten monasti olen kutsunut Hallia juuri siihen paikkaan, jossa se oli silloin, kun sitä potkaisin! Miten monasti hyvällä tuulella ollessani olen kehunut Jennyn siroja korutöitä ja selittänyt naisten ompelurasian ja omaisen paperieni niin hyvästi sopivan yhteen. Niin, se oli selvää. Kaikki oli ennallaan, minä vain olin häjy.

Häjy! Sovitin itseeni tuon vanhan, sattuvan sanan koristelematta sitä alakuloisuudeksi tai haluttomuudeksi tai hermostumiseksi, joilla nimityksillä me kristityt mielellämme peittelemme luonteemme pikku syntejä.

– Tässä istut nyt, sanoin itselleni, – sinä, kirjailija, jolla on taipumusta hermostumaan ja jonka ruuansulatus on huonossa kunnossa, ja kuitenkin olet syönyt kuin merimies tai maanraataja. Sinä olet rasittunut hyöriessäsi ja pyöriessäsi parin viikon aikana kuin poikanulikka. Olet nukkunut säännöttömästi ja seurauksena on ollut, että kymmenessä päivässä olet tuhlannut kymmenen viikon voimat aivan kuin nuori, ajattelematon hurjastelija. Et mitenkään voi olla iloinen ja tyytyväinen niin paljon tuhlattuasi eikä mikään näytä sinusta samallaiselta kuin terveenä ja voimissasi ollessasi. Luoteen aikana emme näe muuta kuin inhottavan pahanhajuisten liejukon eikä sitä enää voi muuksi muuttaa. Mutta sinä *voit* hillitä itsesi – sinä *voit* saada selville, mikä sinua vaivaa – sinä voit olla sälyttämättä vaimosi, Jennyn ja Hallin niskoille joulunaikuisen kohtuuttomuutesi seurauksia, joita juuri kättäisinä nuhteina, pisteliäänä arvosteluna ja vihaisina sysäyksinä olet heille purkanut.

– Tule tänne, Halli, tule! sanoin minä ojentaen käteni Hallille, joka makasi huoneen etäisimmässä nurkassa, tarkkaavasti minua katsellen. – Tule tänne, Halli-parka, ja sovitaan pois! Kas niin, kas niin! Olikos isäntäsi paha? Olipa kyllä, hyvin häjy olikin. Mutta nyt se on kaikki sovittu, eikö niin, poikaseni?

Ja Halli oli aivan katkaista selkänsä ja repiä minut palasiksi iloansa osottaessaan.

– Entäpä sinä, pikku käpyseni, sanoin Jennylle, olen suuresti kiitollinen avomielisyydestäsi. Elä ole milläsiäkään tyhmistä nuhteistani ja pane niin paljon lankojesi laatikoihini kuin ikinä haluat.

Niin minä sovin kaikki – pyysin anteeksi oivalliselta vaimoltanikin, joka minut niin tarkoin tuntee, ettei ollut tietävinäänkään ärtyisyydestäni eikä huonosta tuulestani, vaan kohteli minua tyynesti ja tasaisesti kuin pientä lasta, jolle on puhkeamassa uusi hammas.

– Tietysti minä tiesin, miten asian laita on; elä nyt enää siitä puhu, hän keskeytti, kun pyytelin anteeksi. Kyllä me toisemme hyvin ymmärrämme. Mutta jostain minä sinua muistuttaisin: sinun kirjoituksesi pitäisi olla kohta valmis.

– Se on totta, minä vastasin. Ja niinkuin muutkin suuret kirjailijat minäkin muutan rahaksi omat syntini ja kirjoitan toisesta pikku ketusta, jonka nimi on:

Ärtyisyys.

Ärtyisyys on vieläkin suuremmassa määrässä kuin moni muu mielentila lihan synti. Se ei ole syntynyt sielussa niinkuin kateus, viha, kosto ja monet muut samallaiset, vaan on se aiheutunut ihan ruumiillisista syistä. On ihmisiä, joilla on sellainen ruumiinrakenne, sellainen hermosto, ettei enkelikään sellaisissa olosuhteissa jaksaisi muuta kuin korkeintaan kärsivällisesti sitä kestää. Se on hermostunutta kidutusta; ja ne kärsimykset, joita sen onneton uhri toisille tuottaa, ovat yhtä hyvin sairauden seurauksia kuin vesikauhuisen raivo ja pureksimishalu.

Toiselta puolen taas on ihmisiä, jotka aina ovat miellyttäviä ja tervetulleita joka paikkaan, ihmisiä, joita pidetään esikuvina ja oikein kristillismielisyyden esimerkkeinä, mutta jotka oikeastaan eivät kuitenkaan niin suurta kiitosta ansaitsekaan. Sillä heidän sielunsa on yhtynyt niin onnelliseen ja ruumiillisesti terveeseen elimistöön, että kaikki heitä kohtaavat vaikutukset ovat niin virkeät, voimakkaat ja miellyttävät, etteivät he voi nähdä maailmaa ja ihmisiä muuten kuin ihanassa valossa. Toisten huono tuuli ei heitä haittaa, tukalat olosuhteet eivät heitä kiusaa ja läpi koko elämänsä he saavat nauttia peittävämmän ruumiillisen terveyden kirkasta päivänpaistetta.

Katsokaahan tuota Hallia! Se ei ole milloinkaan hermostunut, ei milloinkaan häyry, ei se milloinkaan murise, ei milloinkaan pure ja mitä suurimman loukkauksen perästä se jo heti häntäänsä heiluttaa anteeksiannon merkiksi – ja sen se voi, koska hellä luonto on sen koiranruumiin varustanut aina sopusointuisasti toimimaan. Jos kaikilla maailman ihmisillä olisi sellainen vatsa ja sellaiset hermot, niin olisi maailma epäilemättä muuta parempi ja onnellisempi kuin nyt. Totta puhui se mies, joka sanoi henkisen ja siveellisen arvon perustuksena olevan terveen ruumiin.

Luulenpa todellakin kodin onnen ja rauhan hyvinkin usein saavan kärsiä jäsentensä ruumiillisesta ärtyisyydestä. Jokaisen, joka sitä asiaa vähänkään ajattelee, täytyy huomata oman elämänsä ehtojen, ystävänsä luonteen, oman arvostelunsa heidän ansioistaan ja virheistään, tovereidensa ja mielihalujensa hyvinkin paljon riippuvan hermojensa tilasta. Eiköhän vain jokainen meistäkin muista menneensä nukkumaan, luulotellen vääryyttä kärsineensä tai ainakin toisten häntä väärin käsittäneen, pitäen ystäviään armottomina ja itseään kaikellaisten koettelemusten ja vastusten uhrina, mutta aamusella heränneensä lintujen lauluun ja huomanneensa kaikkien luulottelujen haihtuneen öisten usvain tavoin? Ystävämme ovat kelpo ihmisiä niinkuin ennenkin; ne pikku seikat, jotka mieltämme kaivelivat, näyttävät kirkkaassa päivän paisteessa ihan naurettavilta, ja me olemme taas onnelliset.

Tästä on siis opittava kaksi seikkaa: ensiksi on meidän koettava varjeleutua ruumiillisesta ärtyisyyden tilasta ja toiseksi ymmärrettävä sitä hillitä, kun emme sitä voi estää.

Tärkein näistä on tietysti ensimmäinen eikä sitä sittenkään oivalleta eikä siitä välitetä. Liaksi tarkasti määrätään puheemme ja käytöksemme, mutta mitenkä me pysytämme ja säilytämme aivot, vatsan ja hermoston terveinä, niin etteivät ne ole huonon tuulen ja vihan aiheina – siinä aine, johon kajotaan harvoin tai ei milloinkaan.

Selki selvää on, että on olemassa voima, joka saa meidät ihmiset elämään, liikkumaan ja joka on meidän olemuksemme perustuksena – joka saa aivot ajattelemaan ja tahtomaan, vatsan toimensa suorittamaan, veren kiertämään ja kaikki eri elimistöt pienessä ihmismaailmassa tehtävänsä toimittamaan. Se – sanokaa sitä hermoaineeksi, elolliseksi tarmokkaisuudeksi, elinvoimaksi tai miksi hyvänsä – se on tunnustetusti olemassa, vaikkakaan ei tarkoin määrätysti. Selvää on myöskin, että sitä voimaa on eri ihmisissä eri määrässä. Muutamissa sitä näyttää olevan ehtymätön varasto ja he näkyvät voivan sitä loppumattomasti käyttää näennäisesti siitä vahingoittumatta; toisissa vain vähän ja sekin kuluu pian. Tavallisesti sanotaan sen ja sen henkilön pian kuluneen. Useimmissa tapauksissa on kuitenkin hermostunut ärtyisyys ainoastaan sellaisen ruumiillisen kulumisen seurauksena. Hermojen kestävyyttä on tuhlattu – sama, jos maanantaina olisi syönyt viikon ruuat ja muina päivinä nälissään nurisisi. Tahii myöskin on ruumiin koko elimistölle riittävä hermovoiman määrä annettu yhden ainoan hyväksi ja se on sitä käyttänyt toisten haitaksi ja vahingoksi. Niinpä esimerkiksi oppineiden ja kirjailijain aivot kuluttavat muidenkin ruumiinosain hyväksi aiotut varat. Vatsa ei saa, mitä se ruuansulattamiseen tarvitsee, nesteet erittyvät säännöttömästi, jokaisen pienen hermokudoksen ravinnonmäärä on tuiki vähäinen ja siitä seuraa yleistä levottomuutta ja ärtyisyyttä synnyttävä tunne. Siten nuori mies ja nainen kituu kuusi-, seitsemänkymmentä vuotta – koko ikänsä – ja tuskin yksi tuhannesta saa kokea, millaista on läpi koko elämänsä tuntea koko elimistönsä olevan tasapainossa, kaikkien eri voimain sopusoinnussa, joka kuitenkin on terveen ja voimakkaan ruumiin elin ehto ja joka pitää mielen virkeänä, pirteänä ja hyvänsuopana.

Selvään sellaisissa oloissa on, että, jolleivät miehet ja naiset pidä uskonnon vaatimana omantunnon asiana elinvoimainsa hoitamista ja säästämistä kodin hyväksi ja kodin onneksi, koti jää pelkäksi pakopaikaksi, jonne uupuneena ja ärtyisenä ollessa vetäytyy.

Isä on noussut aikaiseen, syödä hotaissut aamiaisen ja työskentelee koko päivän ammatissaan tai virastossaan, johon hän kiinnittää mielensä, uhraa voimansa, kuluttaen siihen aivojansa ja hermojansa, ruumistaan ja sieluaan. Kotiin viimein palattuaan on hän niin rasittunut ja uuten uuvuksissa, ettei hän siedä pienimmän lapsensa itkua eikä suurimpain leikkiä ja melua. Pikku ipanat tuumivat suorudessaan: "isä on nyt vihainen".

Äiti menee kestiin, jossa hän valvoo aamupuoleen yötä, yhteen ja kahteen, hengittää turmeltunutta ilmaa, syö vaikeasti sulavia herkkuja ja on seuraavana päivänä niin hermostunut, että pieninkin korsi kotoisella polulla näyttää voittamattomalta esteeltä.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.